

رشوه، مصداق روشن مال حرام

یکی از عبادت‌های بزرگ، تأمین زندگی از راه حلال است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

الْعِبَادَةُ سَبْعُونَ جُزْءًا أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ؛^۱

عبادت هفتاد جزء است که برترین آن طلب حلال است.

استفاده از مال حلال، نقش زیادی در رشد اخلاقی انسان دارد. خانواده‌ها بسیار مشتاق‌اند که فرزندان سالم و صالحی داشته باشند؛ به همین دلیل در تغذیه آنها دقت می‌کنند، سعی می‌کنند مدرسه خوب برای آنان انتخاب کنند و کتاب‌های سالم در اختیارشان بگذارند. اما آن‌چنان که باید به این عامل مهم، یعنی تغذیه حلال توجه نمی‌کنند، در حالی که این عامل برای رشد اخلاقی و معنوی، از همه عوامل مهم‌تر است.

سیدالشهداء علیه السلام به کسانی که به جنگ او آمده بودند فرمود: علت این‌که حرف‌های مرا نمی‌فهمید این است که شکم‌هایتان از حرام انباشته شده است و این امر باعث مهر خوردن دل‌هایتان شده است.

---

۱. الکافی: ج ۵، ص ۷۸.

كُلُّكُمْ عَاصٍ لِّأَمْرِي غَيْرُ مُسْتَمَعٍ قَوْلِي فَقَدْ مَلَأْتُ بُطُونَكُمْ مِّنَ
الْحَرَامِ وَطَبِعَ عَلَى قُلُوبِكُمْ؛^۱

شما دستور مرا مخالفت می کنید و سخن [حق] مرا نمی شنوید. به تحقیق شکم هایتان از حرام پر شده و لذا دل های شما مهر شده است.

یکی از مصداق مال حرام، رشوه است. رشوه؛ مالی است که از طرف کسی به قاضی یا کسی که کاری به عهده اوست داده می شود تا شخص رشوه دهنده را در امر باطل یاری دهد.^۲

مفسران قرآن کریم این آیه را دلیل روشنی بر حرمت رشوه می دانند:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ
لِنَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ﴾^۳

و اموال یکدیگر را به باطل [و ناحق] در میان خود نخورید. و برای خوردن بخشی از اموال مردم به گناه، [قسمتی از] آن را [به عنوان رشوه] به قضات ندهید، در حالی که می دانید [این کار، گناه است].

اشعث بن قیس با کسی اختلاف داشت. برای غلبه بر او متوسل به رشوه شد، شبانه ظرف غذای لذیذی به عنوان هدیه به خانه حضرت علی علیه السلام برد. حضرت با

۱. بحار الانوار: ج ۴۵، ص ۸.

۲. لسان العرب: ماده «رشو».

۳. بقره: ۱۸۸.

او به تندی برخورد کرد و او را طرد نمود. ایشان در این باره می‌فرماید:

از این سرگذشت، شگفت‌آورتر، داستان کسی است که نیمه‌شب ظرف سرپوشیده پر از حلوی خوش‌طعم و لذیذ، به درب‌خانه ما آورد، ولی این حلوا معجونی بود که من از آن متنفر شدم؛ گویا آن را با آب دهان مار و یا استفراغش خمیر کرده بودند. به او گفتم: هدیه است و یا زکات و صدقه؟ که هر دو بر ما اهل بیت علیهم‌السلام حرام است. گفت: نه این است و نه آن؛ بلکه هدیه است. به او گفتم: زنان بچه مرده بر تو گریه کنند! آیا از طریق آیین خدا وارد شده‌ای که مرا بفریبی؟! دستگاه ادراکت به هم ریخته؟ یا دیوانه شده‌ای؟ و یا هذیان می‌گویی؟ به خدا سوگند اگر اقلیم‌های هفتگانه را با آنچه در زیر آسمانها است به من دهند که خداوند را با گرفتن پوست جویی از دهان مورچه‌ای نافرمانی کنم هرگز چنین نخواهم کرد. و این دنیای شما از برگ جویده‌ای که در دهان ملخی باشد، نزد من پست‌تر و بی‌ارزش‌تر است.^۱

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمود:

إِيَّاكُمْ وَالرِّشْوَةَ فَإِنَّهَا مَحْضُ الْكُفْرِ وَلَا يَشْمُ صَاحِبُ الرِّشْوَةِ رِيحَ الْجَنَّةِ؛^۲

۱. نهج البلاغه: خطبه ۲۲۴.

۲. بحار الانوار: ج ۱۰۱، ص ۲۷۴.

از رشوه پرهیز کنید که کفر محض است و بوی بهشت به مشام رشوه‌دهنده نمی‌رسد.

گناه رشوه تنها متوجه رشوه‌دهنده نیست؛ بلکه به فرموده پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تمامی کسانی که در تحقق این معصیت نقش داشته‌اند، در وبال آن شریک‌اند و مورد لعن خدایند:

لَعْنُ اللَّهِ الرَّأْسِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ وَالْمَاشِيَ بَيْنَهُمَا؛^۱

خدا لعنت کند رشوه‌دهنده، رشوه‌گیرنده و واسطه بین آنها را.

رشوه از آن جهت که حق را به جای باطل و باطل را به جای حق می‌نشانند، سلامت جامعه را به خطر می‌اندازد؛ بنابراین همه عوامل مؤثر در آن مقصرند و به گونه‌ای شریک جرم هستند.

به پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خبر رسید که یکی از فرماندارانش رشوه گرفته است. حضرت سخت ناراحت شد، او را خواست و به او فرمود: چگونه آنچه حق تو نیست می‌گیری؟ وی پس از عذرخواهی در پاسخ گفت: ای رسول خدا، آنچه من گرفتم هدیه بود. حضرت فرمود: اگر شما در خانه‌های خود نشسته بودید و فرماندار نبودید مردمان به شما هدیه می‌دادند؟

سپس دستور فرمودند هدیه را از وی گرفته و در بیت‌المال قرار دهند و او را نیز از کار برکنار کردند.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حجه‌الوداع خطبه‌ای ایراد نمودند که در ابتدای آن فرمودند: از نشانه‌های نزدیک شدن رستاخیز آن است که مردمان، نماز را ضایع می‌کنند،

از شهوات پیروی می‌نمایند و به هواهای نفس‌گرایش دارند و پس از جمالاتی فرمودند:

فَعِنْدَهَا يَظْهَرُ الرَّبُّ وَيَتَعَامَلُونَ بِالْغَيْبَةِ وَالرِّشَاءِ^۱

در آن زمان است که ربا ظاهر می‌شود و مردم بر اساس غیبت و رشوه معامله خواهند نمود.